

Oponentský posudok diplomovej práce Bc. Kateřiny Rai Revta *Migrace, gender, třída a temporalita: příklad pracovní migrace žen z Filipín* (vedúca práce: Petra Ezzeddine, Ph.D., studijní program: genderová studia; Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy, 2024)

Práca Kateřina Rai Revta sa zaoberá dôležitým výskumným problémom a menej prebádaným výskumným poľom. Filipínske pracujúce v Českej republike sú v bežných predstavách stotožňované najmä s anglicky hovoriacimi opatrovatelkami detí a pomocnicami v domácnostiach vyššej strednej či vyššej vrstvy. Nevnímame ich ako pracujúce „za pásom“, teda v spracovateľskom priemysle, ktorý je centrom záujmu predloženej práce.

Výskumný cieľ, výskumná otázka aj čiastkové výskumné otázky sú formulované relatívne jasne. Píšem „relatívne“, lebo veľkou terminologickou chybou je použitia slova „temporálny“ a „temporalita“ v názve práce, vo výskumnej otázke a v texte. Autorka v práci hovorí o „temporálnom zamestnávaní“ (s. 3), „temporálnej pracovnej migrácii“ (s. 17) a dď. Slovo „temporální“ znamená „týkajúci sa času“¹ a v tomto zmysle je slovné spojenie „temporálne zamestnávanie“ nezmyselné. Istým návodom na to, ako čítať slovo „temporálny“, je abstrakt práce v angličtine (nestránkované), kde sa hovorí o „temporary employment“. Slovo „temporární“ definuje *Slovník spisovného jazyka českého* ako „dočasný“, prípadne „prechodný“². Ide skutočne o iný význam. Navyiac je toto „prechodné zamestnávanie“ či „dočasné zamestnávanie“ uchopované nejakou určite aj v odbornej literatúre – toto však kvôli nezmyselnej jazykovej zámene autorka práce využiť nemôže.

V teoretickej časti práce diplomandka podáva relevantný teoretický kontext potrebný pre pochopenie výskumného problému. Dobre kombinuje literatúru z oblasti migračných štúdií, sociológie organizácií a ďalších disciplín či subdisciplín. Pri opise pracovnej migrácie v Českej republike navyiac triedi dáta zo štatistických zisťovaní a vytvára názorné tabuľky a grafy, ktoré uľahčujú pochopenie výskumného problému (por. s. 20 – 22). Moja expertíza nie je taká rozsiahla, aby posúdila aktuálnosť všetkej zhrňanej a diskutovanej literatúry. Vidím v nej však jednak klasické práce (Parrenas 2007) aj novšie práce (napr. Mezzadri 2016, Andrijasevic 2019), ktoré dobre uchopujú problém.

Metodologická časť dobre zhŕňa základné ukotvenie výskumu diplomandky – ide o výskum feministický, kladúci dôraz na chápanie rozhovor. Práca deklaruje, že ide aj o výskum intersekcionalný – domnievam sa však, že táto ambícia nie je v práci naplnená. Kateřina Rai Revta v metodologickej časti dobre reflektuje realizáciu rozhovorov s filipínskymi pracujúcimi. Oceňujem tiež, že autorka práce explicitne uvádza aj to, že využila tiež postupy netnografického výskumu (s. 35) – samozrejmosť využívania online nástrojov sa tu explicitne reflektuje.

Z úvodnej prezentácie výskumu aj z metodologickej kapitoly však vyplýva, že autorka uskutočnila spolu 12 (do výskumu zaradených) rozhovorov, z toho 5 s filipínskymi pracujúcimi a 7 s inými – expertnými – aktérmi. Vo výskume je práve druhá skupina interviewovaných, povaha dát získaných z týchto rozhovorov a ich analýza upozadená (por. s. 32 – 33, 34, 36), resp. informácie o týchto rozhovoroch sú „roztrúsené“ naprieč prácou a preto je o nich ťažké získať lepšiu predstavu. Chápem síce úsilie autorky nedeanonymizovať tieto expertné osoby, predsa len by si však zaslúžili jasnejšie uchopenie. Na obhajobe preto od diplomandky očakávam, že rolu expertných rozhovorov, spôsob získavania dát z nich, scenár rozhovoru, aj spôsob analýzy priblíži. Vo výslednej analýze hrajú dôležitú rolu, pri úvodných

---

¹ Pozri <https://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=tempor%C3%A1ln%C3%AD>

² Pozri <https://prirucka.ujc.cas.cz/?id=tempor%C3%A1ln%C3%AD&ref=tempor%C3%A1ln%C3%AD>

opisoch výskumu však autorka zdôrazňuje ako zdroj dát rozhovory s filipínskymi pracujúcimi, ktorých je však v skutočnosti početne menej.

V metodologickej časti autorka povahu analýzy dát – podľa autorky ide o deskripciu (s. 37) – popisuje nedostatočne. Neskôr je rozvitá na začiatku analytickej časti, kde sa dozvedáme, že ide o otvorené kódovanie (s. 43). Objasneniu analytických postupov by prospelo utriedenie a sústredenie do jednej časti textu.

Analytická časť je rozdelená do trochu väčších celkov – najskôr sa zaoberá konštrukciou dočasného zamestnávania, potom sa venuje pracoviskám a napokon sa obracia k osobnému životu skúmaných pracujúcich. Toto rozčlenenie je navonok jasné, ale obsah jednotlivých celkov sa líši od ich názvov.

Keď autorka práce píše o konštrukcii dočasného zamestnávania filipínskych pracujúcich na začiatku analytickej časti (s. 44 – 50), len ťažko je tu možné určiť, na základe akých rozhovorov prichádza k zovšeobecneniam, ktoré tu robí, resp. koho deskripcie tu využíva. Zdroje dát by mali byť súčasťou samotných tvrdení alebo by na ne malo byť štandardne citačne odkazované. Je preto ťažké povedať, či to, čo sa tu tvrdí, vychádza z poznania právneho poriadku autorkou alebo z dát z rozhovorov. Malo by to byť jasnejšie – ide tu totiž o zásadné aspekty fungovania zamestnávania v Českej republike.

Prvá analytická časť poskytuje dobrý vhľad do situácie pracujúcich, je však otázkou či po niekoľkých desiatkach rokov migračného výskumu v ČR postačuje do situácie len „vhľad“. Autorka síce dobre porovnáva napr. ubytovaciu situáciu s výskumom Schling (2019), tieto porovnanie s existujúcimi výskumami a väčšia systematizácia získaných poznatkov by však mohli byť rozsiahlejšie. (Navrhovala by som sa na konštrukciu zamestnania pozrieť optikou prekarizácie zamestnávania podľa Vosko 2010, ktorá do svojho chápania prekarizovaného zamestnania aspekty migrácie rozsiahlo začleňuje.³) Predsa len, nejde o pioniersky zber dát – možno je taký v prípade Filipínok, nie však v spracovateľskom priemysle. Súčasťou zistení sú aj protirečenia medzi výpoveďami pracujúcich a napr. koordinujúcich osôb, a to napr. v hodnotení ubytovní – tieto by bolo dobré zvýrazniť a interpretovať namiesto konštruovania relatívne kompaktného obrazu o zamestnaní.

Podkapitola Mocenská hierarchie pracovísk celkom nepodáva správu o tom, čo sľubuje. Jadro kapitoly sa zaoberá jazykovými hierarchiami, ktoré akokoľvek sú dôležité, celkom určite nevyčerpávajú aspekty hierarchizácie pracovísk, ako o nich píše aj v teoretickej časti zhrňaná a citovaná Acker (1990, 2006, 2012⁴). Ani v časti o „inklúzii do českej spoločnosti“ sa celkom nepíše o tom, čo sa signalizuje v podtitule. Autorka sa tu okrem konfliktov vo vnútri pracovnej sily zaoberá aj možnosťou zmeny pracovnej pozície na zodpovednejšiu a lepšiu platenú, ďalej feminizáciou pracovnej sily a využívaním osobného voľna. Kapitola sa tak tematicky rozpadá.

Podkapitola o osobnom živote pracujúcich je podobne slabo zorganizovaná. Zmiešavajú sa tu zistenia o vytváraní podporných väzieb v mieste práce s budovaním rodinných vzťahov v štáte pôvodu. Za možno zaujímavejšie než zistenia o starostlivosti o deti považujem zistenia týkajúce sa partnerských vzťahov. Tie sú mnohoraké a nesledujú jeden vzorec.

---

³ Vosko, L. F. (2010). *Managing the margins : gender, citizenship, and the international regulation of precarious employment*. Oxford University Press.

⁴ Okrem citovanej Acker 2006 dopĺňam ešte staršiu a novšiu prácu Acker: Acker, J. (1990). Hierarchies, jobs, bodies : a theory of gendered organizations. *Gender & Society*, 4(2), 139-158. <https://doi.org/10.1177/089124390004002002>; Acker, J. (2012). Gendered organizations and intersectionality: problems and possibilities. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 31(3), 214-224. <https://doi.org/10.1108/02610151211209072>.

Analytická časť žiaľ trpí popisnosťou a minimálnou organizáciou textu. Pritom teoretická časť by autorke práce možné perspektívy, ako text lepšie rozvrhnúť, poskytovala.

Odkazovanie na literatúru je dobré. Niekde presnosť ustúpila časovému tlaku (por. s. 2, kde autorka odkazuje na predchádzajúce výskumy pomocou všeobšiahleho odkazu „viz Seznam literatury“ či nesprávne odkazovanie vnútri textu na s. 45 a 46). Problematickým je odkaz na dokumenty zo stránky Ministerstva vnútra (s. 89) – tu autorka prostredníctvom jedného odkazu chce referovať na množstvo rôznych materiálov, to je nesprávne.

Záver diplomovej práce pomerne dobre rekapituluje hlavné tematické okruhy objavujúce sa v práci. Nenájdeme v ňom ale jasnú odpoveď na výskumnú otázku a čiastočné otázky.

Prácu odporúčam na obhajobu a navrhujem ju hodnotiť známkom dobre (3).

Ľubica Kobová, 26. 1. 2024